

دلالت‌های سیاست‌گذارانه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در خصوص ارتقای کارآمدی حکمرانی دفاعی - امنیتی کشور

علیرضا تقی‌پور، سعید نادری‌اصل

چکیده

انقلاب اسلامی ایران در چهل سال اول حیات خود با مسائل امنیتی و دفاعی متعددی مواجه شده و به تجربیات موفقی در مواجهه با مسائل این حوزه دست یافته است. در دهه اخیر پیچیدگی شرایط منطقه‌ای و بین‌المللی از یکسو و تنوع مسائل امنیتی و دفاعی کشور در حوزه‌های مختلف بویژه ائتلاف نظام سلطه بر ضد جمهوری اسلامی ایران از سوی دیگر، چالش‌های بزرگی در مقابل جمهوری اسلامی ایران قرار داده که بر افزایش کارآمدی حکمرانی دفاعی و امنیتی کشور در این بحران‌ها دلالت دارد. با عنایت به جایگاه سیاست‌گذارانه بیانیه گام دوم انقلاب در حکمرانی نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران، ضروری است از ظرفیت این بیانیه برای تقویت کارآمدی حکمرانی دفاعی - امنیتی کشور بهره گرفت. بر این اساس این تحقیق تلاش دارد دلالت‌های سیاستی بیانیه گام دوم انقلاب را در حوزه حکمرانی دفاعی - امنیتی استخراج و پیشنهادهایی را برای افزایش کارآمدی این حکمرانی ارائه نماید. در این تحقیق از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. نتایج بررسی‌های انجام شده بیانگر آن است که تقویت هویت ملی، صیانت از ارزش‌های انقلابی، بهره‌گیری از نسل جوان، پیشرفت در علم و فناوری، مشارکت گسترده مردمی در عرصه مختلف همراه با تحلیل سیاسی، تقویت محور مقاومت، تقویت معنویت و اخلاق، اقتصاد مقاومتی و حفظ سبک زندگی ایرانی - اسلامی در افزایش کارآمدی حکمرانی دفاعی - امنیتی کشور موثر است.

کلید واژه‌ها: بیانیه گام دوم، انقلاب اسلامی، حکمرانی دفاعی - امنیتی، کارآمدی، تحلیل مضمون، جمهوری اسلامی ایران

بیان مسئله

گذشت چهل سال از انقلاب، مردم و مسئولین نظام را با تجاری نو آشنا نموده که تا پیش از کمتر نظام سیاسی آن را تجربه کرده باشد به نحوی که جمهوری اسلامی ایران در این ۴ دهه با توفیقات، مشکلات، موانع، پستی و بلندی‌های متعددی در سطح کلان مواجه شده است. این حرکت که دارای یک زنجیره منطقی است، از مراحل تشکیل انقلاب اسلامی و نظام اسلامی عبور کرده است و در مرحله دولت اسلامی است. برای عبور از این مرحله و حرکت به سوی جامعه اسلامی و در نهایت تمدن اسلامی نیازمند تقویت کارآمدی نظام اسلامی در ابعاد مختلف لازم و ضروری است. یکی از حوزه‌های اساسی در این سال‌ها، حوزه امنیتی-دفاعی است. با پیروزی انقلاب اسلامی، حوادث امنیتی متعددی اعم از کودتا، اقدامات مسلحانه، تحرکات تجزیه‌طلبانه و جنگ همه‌جانبه بر نظام اسلامی تحمیل گردید. به این موارد باید فشارهای سیاسی و دیپلماتیک را نیز افزود که جمهوری اسلامی ایران را در عرصه بین‌الملل با تهدید مواجه نمود. با وجود نوپا بودن نظام اسلامی به دلیل وجود مولفه‌های ویژه مانند رهبری مقتدر و مدبر، حضور مردم در صحنه و تغییر نگرش‌ها در قالب ما می‌توانیم، تهدیدات امنیتی و نظامی به نحو مناسبی مدیریت گردید. در دهه اخیر با بروز بحران‌های هویت پایه مانند ظهور جریان‌های تکفیری و شکل‌گیری ائتلاف‌های منطقه‌ای و بین‌المللی نظام سلطه بر ضد جمهوری اسلامی ایران، شرایط منطقه‌ای و بین‌المللی با پیچیدگی مواجه شده است. بر همین اساس مسائل امنیتی و دفاعی کشور در حوزه‌های مختلف تنوع پیدا کرده و چالش‌های بزرگی فراوری جمهوری اسلامی ایران قرار داده است. با افزایش تنوع بحران‌های امنیتی و دفاعی در قبال نظام اسلامی، کارشناسان امنیتی و دفاعی بر لزوم تغییر در ساختار و سیاست‌های دفاعی و امنیتی و به عبارت دیگر افزایش کارآمدی حکمرانی دفاعی و امنیتی کشور تاکید دارند.

از سوی دیگر تقویت حکمرانی در حوزه‌های مختلف با بهره‌گیری از تجربیات متراکم ۴ دهه گذشته در گام دوم انقلاب اسلامی و دهه پنجم می‌تواند گامی اساسی به سوی تمدن نوین اسلامی باشد. بیانیه گام دوم انقلاب که از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی صادر و ابلاغ شده است، مسیر حرکت نظام اسلامی را به سوی تمدن نوین اسلامی تعیین نموده است. بررسی این بیانیه نشان می‌دهد که حوزه‌های مختلف حکمرانی کشور باید متناسب با اقتضائات گام دوم دچار تحول و ارتقاء گردند. این مقاله نیز تلاش دارد با بررسی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با روش تحلیل مضمون، دلالت‌های ارتقاء حکمرانی دفاعی-امنیتی کشور را مورد بحث و بررسی قرار دهد.

سوال تحقیق

این مقاله تلاش دارد به این سوال پاسخ دهد که دلالت‌های سیاست‌گذارانه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در خصوص ارتقاء کارآمدی حکمرانی دفاعی-امنیتی کشور چیست؟

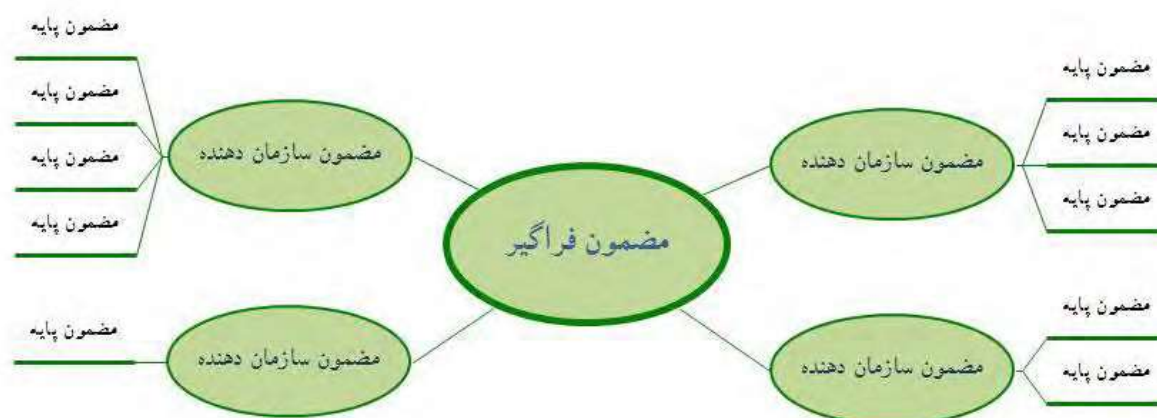
برای پاسخ به این سوال، بیانیه گام دوم از منظر امنیتی و دفاعی مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد و سپس بخش‌های مرتبط با موضوع دفاعی و امنیتی شناسایی و استخراج خواهد شد. در نهایت مضامین مربوطه و دلالت‌های سیاست‌گذارانه مربوط به حوزه تحقیق استنباط می‌گردد.

روش تحقیق

روش تحقیق این مقاله، روش کیفی از نوع تحلیل مضمون (Thematic Analysis) می باشد زیرا برای این سند مهم لازم است داده‌ها به صورت روشمند مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. برای دستیابی به نتایج با معنا از میان داده‌ها لازم است داده‌ها به شکل مناسبی تحلیل گردد تا بتوان از آنها، داده‌های غنی و تفصیلی استخراج نمود. (براون و کلارک، ۲۰۰۶، ۷۸-۱۰۱)

برای کاربست این روش، چند اقدام باید انجام شود. ابتدا باید مضامین موجود در داده متنی استخراج گردد. هر داده دارای مفاهیم و ایده‌هایی است که با فهم صحیح آنها، شناخت ساختار و چارچوب اصلی متن قابل فهم خواهد شد. البته مضامین موجود در یک متن لزوماً آشکار نیست و برخی از آنها نیازمند بررسی دقیق متن است. یافتن این مضامین دارای یک اصول ثابتی نیست و بسته به متن می‌تواند متفاوت باشد و محققان از روش‌های متنوعی برای یافتن مضامین استفاده می‌نمایند مانند توجه به کلمات کلیدی، تکراری و پنهان در متن. (شیخزاده، ۱۳۹۰: ۱۶۲)

در گام دوم مضامین استخراج شده باید طبقه‌بندی شوند. طبقه‌بندی متنوعی از مضامین ارائه شده است. نمونه‌های طبقه‌بندی که از سوی محققان مختلف مورد استفاده قرار گرفته، عبارتند از طبقه‌بندی بر اساس شناخت مضمون، ماهیت مضمون در متن، سلسله مراتب مضمون در قالب مضامین، جایگاه مضمون در شبکه مضامین، مشاهده مضمون در متن، منشاء شناسایی مضمون، نقش مضمون در تحلیل و تثبیت موقعیت مضمون. یکی از محوری‌ترین روش‌ها، طبقه‌بندی بر اساس جایگاه مضمون در شبکه مضامین است. اینکه مضمون فراگیر است یا سازمان دهنده و واسط یا پایه‌ای. (افتخاری و باباهادی، ۱۳۹۷: ۱۷)

شکل (۱): رابطه مضامین فراگیر، سازمان دهنده و پایه‌ای (افتخاری و باباهادی، ۱۳۹۷: ۱۸)

در مرحله سوم فرآیند تحلیل مضمون اجرا می‌گردد. این مرحله حداقل دارای ۳ بخش اساسی تجزیه و تعمیق متن، بررسی متن و کدگذاری، بازسازی و تولید گزارش نهایی است. لازم به ذکر است در این تحقیق به دلیل رویکرد حداکثری به استخراج دلالت‌ها، به استخراج مضامین پایه‌ای اکتفا شده است.

چارچوب نظری تحقیق؛ نظریه مقاومت به مثابه نظریه و دفاعی امنیتی جمهوری اسلامی ایران

نظریات و مکاتب متعددی در حوزه امنیت وجود دارد. این نظریات به دلایل مختلف امکان بکارگیری در کشورهای مختلف از حیث ایدئولوژی حاکم و اقتضائات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ژئوپلیتیک و ... را ندارد. به نظر می رسد نظریه ای بتوان در جمهوری اسلامی ایران به عنوان نظریه امنیتی مورد توجه و مبنای سیاست گذاری قرار داد، نظریه مقاومت است. نظریه مقاومت بارها از سوی مقام معظم رهبری مورد تاکید قرار گرفته است از منظر ایشان اولاً جمهوری اسلامی ایران در منطقه و در جهان به خاطر مواضع سیاسی و به خاطر طرفداری از حق، با دشمن هایی از سوی نظام سلطه و اذتاب آن مواجه شده است. ثانیاً به لحاظ آنکه مقاومت جز ایران در کشورهای دیگری چون یمن، عراق، لبنان، کشورهای شمال آفریقا، فلسطین و... نیز در جریان است و می توان گفت گفتمان مقاومت به عنوان یک گفتمان فراگیر در جهان مورد اقبال قرار گرفته است و البته این موضوع بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تاثیر گذاشته است به نحوی که تقویت وضعیت امنیتی هرکدام از این کشورها سبب ثبات و تقویت نظریه امنیتی جمهوری اسلامی ایران می شود. ثالثاً نقش جوانان در تقویت گفتمان و نظریه مقاومت بسیار اساسی است بر این اساس روحیه و احساس مقاومت در جوانان به عنوان عناصر مهم و مؤثر در امنیت، بایستی تقویت شود. همچنین باید رابطه میان عناصر مقاومت در کشورهای حوزه مقاومت افزایش یابد، علی الخصوص جوانان که بسیار تأثیرگذارتر از بقیه عناصر می باشند. در مجموع لازمه ایستادگی در مقابل دشمنان جهان اسلام تبیین یک نظریه کامل و جامع که علاوه بر تامین امنیت ملی در دو بعد داخلی و خارجی کشور، بتواند جریان مقاومت را در جهان ساماندهی نماید، لازم و ضروری است. (نگاه کنید به بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۹/۱۱/۲۵)

در نظریه مقاومت، امنیت در دو حوزه داخلی و خارجی مورد توجه است. برای تامین امنیت در بعد خارجی باید امنیت جمعی متشکل از کشورهای مسلمان شکل بگیرد. گام اول شکل گیری این ائتلاف امنیتی امتناع از تقابل با کشورهای مسلمان برای افزایش توان جبهه اسلامی در مقابل مستکبران است. البته باید به این اصل توجه نمود که لازم است امنیت به شکل بومی باشد یعنی در بعد خارجی امنیت بر اساس بوم اسلامی و شرایط منطقه و در بعد داخلی هر کدام از کشورها مستقلاً نظریه خود را داشته باشند. از سوی دیگر در نظریه مقاومت، امنیت در حوزه داخلی نیز موسع و شامل مؤلفه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و محیط زیستی است که در بسترهای ذهنی و عینی محقق خواهد شد. در نظریه مقاومت، مردم جایگاهت بسیار مهمی دارند و به عنوان نقطه اتکای امنیت محسوب می شوند. بر این اساس در این نظریه امنیت جامعه در گروه اعتلای مادی و معنوی جامعه است. در نظریه مقاومت، امنیت و اجرای آن در کشور بایستی سبب استمرار خدمات عمومی، پایداری زیرساخت های ملی، صیانت از منافع کشور، حفظ فرهنگ و هویت اسلامی- ایرانی و ارزش های اخلاقی، حراست از حریم خصوصی و آزادی های مشروع و سرمایه های مادی و معنوی در چارچوب شرع شود (نگاه کنید به بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹/۱۱/۲۹)

یافته های تحقیق

ردیف	نقل قول	مضمون پایه ای
۱	جمهوری اسلامی، متحجر و در برابر پدیده ها و موقعیت های نو به نو، فاقد احساس و ادراک نیست، اما به اصول خود بشدت پایبند و به مرزبندی های خود با رقیبان و دشمنان بشدت حساس است.	پایبندی نظام به اصول خود و مرزبندی میان ماهیت خود و دشمنان
۲	انقلاب اسلامی ملت ایران، قدرتمند اما مهربان و با گذشت و حتی مظلوم بوده است. مرتکب افراط ها و چپ روی هایی که مایه ی ننگ بسیاری از قیامها و جنبشها است، نشده است. در هیچ معرکه ای حتی با آمریکا و صدام، گلوله ی اول را شلیک نکرده و در همه ی موارد، پس از حمله ی دشمن از خود دفاع کرده و البته ضربت متقابل را محکم فرود آورده است.	رویکرد دفاعی فعال و پویا و پاسخ متناسب بدون رویکرد تجاوزکارانه
۳	برای برداشتن گامهای استوار در آینده، باید گذشته را درست شناخت و از تجربه ها درس گرفت؛ اگر از این راهبرد غفلت شود، دروغها به جای حقیقت خواهند نشست و آینده مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهد گرفت.	لزوم توجه به تجارب گذشتگان و آینده نگری در فعالیتها برای جلوگیری از تهدید احتمالی در آینده
۴	مدیریت های جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل "ما میتوانیم" که امام بزرگوار به همه ی ما آموخت، ایران را به عزت و پیشرفت در همه ی عرصه ها رسانید.	جایگاه مدیریت جهادی و اصل "ما میتوانیم" در مدیریت ها
۵	... امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه ی غرب آسیا و حمایت جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی در قلب سرزمین های اشغالی و دفاع از پرچم برافراشته ی حزب الله و مقاومت در سراسر این منطقه است.	برچیدن بساط نفوذ آمریکا از منطقه غرب آسیا و حمایت از جریان مقاومت
۶	... و اگر آن روز، مشکل غرب جلوگیری از خرید تسلیحات ابتدایی برای ایران بود، امروز مشکل او جلوگیری از انتقال سلاحهای پیشرفته ی ایرانی به نیروهای مقاومت است.	حمایت از جریان مقاومت
۷	همّت های بلند و انگیزه های جوان و انقلابی، خواهند توانست آنها (ظرفیت های طبیعی و انسانی) را فعال و در پیشرفت مادی و معنوی کشور به معنی واقعی جهش ایجاد کنند.	محوریت جوانان انقلابی و بهره گیری از ظرفیت طبیعی و انسانی
۸	دانش، آشکارترین وسیله ی عزت و قدرت یک کشور است.	لزوم توجه به دانش برای کسب عزت و قدرت

معنویت و اخلاق مبنای اقدامات در کشور	معنویت و اخلاق، جهت‌دهنده‌ی همه‌ی حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است.	۹
نقش ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته در تهاجم دشمن	ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته و فراگیر، امکان بسیار خطرناکی در اختیار کانونهای ضد معنویت و ضد اخلاق نهاده است و هم‌اکنون تهاجم روزافزون دشمنان به دل‌های پاک جوانان و نوجوانان و حتی نونهالان با بهره‌گیری از این ابزارها را به چشم خود می‌بینیم. دستگاه‌های مسئول حکومتی در این باره وظایفی سنگین بر عهده دارند که باید هوشمندانه و کاملاً مسئولانه صورت گیرد.	۱۰
اقتصاد عامل سلطه و نفوذ	اقتصاد یک نقطه‌ی کلیدی تعیین‌کننده است. اقتصاد قوی، نقطه‌ی قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه‌ی ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است. فقر و غنا در مادیات و معنویات بشر، اثر می‌گذارد. اقتصاد البتّه هدف جامعه‌ی اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمیتوان به هدفها رسید.	۱۱
اقتصاد مقاومتی	مهم‌ترین عیوب، وابستگی اقتصاد به نفت، دولتی بودن بخشهایی از اقتصاد که در حیطه‌ی وظایف دولت نیست، نگاه به خارج و نه به توان و ظرفیت داخلی، استفاده‌ی اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن، و سرانجام عدم ثبات سیاستهای اجرائی اقتصاد و عدم رعایت اولویتها و وجود هزینه‌های زائد و حتی مسرفانه در بخشهایی از دستگاه‌های حکومتی است. نتیجه‌ی اینها مشکلات زندگی مردم از قبیل بیکاری جوانها، فقر درآمدی در طبقه‌ی ضعیف و امثال آن است.	۱۲
توجه به عدالت و مبارزه با فساد برای جلوگیری از بحران مشروعیت	فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده‌ی چرکین کشورها و نظامها و اگر در بدنه‌ی حکومتها عارض شود، زلزله‌ی ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آنها است.	۱۳
سبک زندگی غربی به عنوان یکی از نقاط تهدید	... تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیانهای بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است.	۱۴
اقتصاد مقاومتی	تأکید بر تقویت اقتصاد مستقل کشور که مبتنی بر تولید انبوه و باکیفیت، و توزیع عدالت‌محور، و مصرف به‌اندازه و بی‌اسراف، و مناسبات مدیریتی خردمندانه است و در سالهای اخیر از سوی اینجانب بارها تکرار و بر آن تأکید شده، به‌خاطر همین تأثیر شگرفی است که اقتصاد میتواند بر زندگی امروز و فردای جامعه	۱۵

تحلیل بیانیه گام دوم در حوزه امنیتی و دفاعی نشان می‌دهد رهبر معظم انقلاب نسبت به کارآمدسازی امنیت در حوزه داخلی و خارجی تاکید دارند. در این مسیر، تکیه اصلی بر روی نسل جوان است. با این وجود توجه به تجارب گذشتگان و آینده‌نگری در فعالیتهای برای جلوگیری از تهدید احتمالی در آینده نیز مورد توجه بوده است. انقلاب اسلامی برای حرکت به سوی تمدن نوین اسلامی، باید بر اصول خود پایبند بوده و و میان خود و دشمنان مرزبندی نماید. به عبارت دیگر هویت انقلاب اسلامی زمانی حفظ می‌گردد که علاوه بر رعایت ارزش‌های خود، نسبت به مرزبندی با دشمنان حساسیت دارد. از سوی دیگر هرچند رویکرد تجاوزکارانه نسبت به سایر کشورها ندارد اما رویکرد دفاعی فعال و پویا دارد. بر همین اساس در حوزه فراملی به دنبال برچیدن بساط نفوذ آمریکا از منطقه غرب آسیا و حمایت از جریان مقاومت است. به عبارت دیگر برای کارآمدسازی حکمرانی دفاعی و امنیتی از یک‌سو با نظام سلطه مقابله می‌نماید و از سوی دیگر از جریان مقاومت حمایت می‌نماید. یکی از روش‌های مقابله با سلطه، شناخت نقش ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته در تهاجم دشمن است. در جنگ نرم دشمن بر ضد نظام اسلامی و با هدف‌گیری نفوذ در نسل جوان، فضای سایبری نقش مهمی را ایفا می‌نماید بنابراین یکی از حوزه‌های جدی امنیتی و دفاعی کشور که نیازمند کارآمدسازی است، حوزه سایبری است. باید به این نکته نیز توجه نمود که سبک زندگی غربی یکی از نقاط تهدید بر ضد نظام اسلامی است بنابراین به دلیل اینکه این سبک زندگی بیشتر در فضای مجازی و سایبری ترویج می‌گردد، توجه بیشتر به فضای مجازی می‌تواند به ارتقاء حکمرانی دفاعی و امنیتی کمک نماید.

در حکمرانی دفاعی و امنیتی مانند سایر حوزه‌های حکمرانی، جایگاه مدیریت جهادی و اصل "ما میتوانیم" بسیار نقش مهمی را ایفا می‌نماید که با حضور نسل جوان انقلابی این مهم می‌تواند به خوبی محقق گردد. این حکمرانی بدون بکارگیری دانش و پیشرفت در حوزه فناوری و علمی ممکن نخواهد بود. البته نقطه تمایز تمدن اسلامی با تمدن غرب در قرار گرفتن معنویت و اخلاق به عنوان مبنای اقدامات است.

رهبر معظم انقلاب همانطور چند سالی است بر حوزه اقتصاد تاکید ویژه‌ای دارند، در بیانیه گام دوم نیز بر این حوزه تمرکز خاصی داشته‌اند. در نگاه اول اقتصاد شاید به صورت مستقیم، یک حوزه امنیتی و دفاعی نیست اما از جهات مختلف بویژه از این منظر که اقتصاد می‌تواند عامل سلطه و نفوذ بیگانگان بر مقدرات کشور باشد، حوزه اقتصاد پیوند مستحکمی با امنیت دارد. بر این اساس ارتقاء حکمرانی دفاعی و امنیتی کشور به شدت از حوزه اتقاء وضعیت اقتصادی متأثر خواهد بود. با این مبنا تاکید رهبر معظم انقلاب بر اقتصاد مقاومتی و عدالت و مبارزه با فساد بخشی از پازل ارتقاء حکمرانی دفاعی امنیتی خواهد بود و این امر محقق نخواهد شد مگر مشارکت گسترده مردمی در عرصه مختلف همراه با تحلیل سیاسی شکل بگیرد.

در مجموع از میان محورها استخراج شده، ۳ محور توجه به جوانان، حمایت از جریان مقاومت و اقتصاد مقاومتی از سایر محورها تکرار بیشتری داشته‌اند و می‌توان گفت توجه به این ۳ محور می‌تواند به تسهیل روند ارتقاء حکمرانی از جهات مختلف یاری رساند.

نتیجه‌گیری

حرکت کشور به سوی تمدن نوین اسلامی به پیشرفت و کارآمدسازی حوزه‌های مختلف نظام سیاسی دارد. حوزه امنیت و دفاع به دلیل اثرگذاری بر سایر حوزه‌های پیشرفت و کارآمدی نظام سیاسی از یک سو و پیچیدگی وضعیت امنیتی کشور در حوزه داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی از سوی دیگر، از درجه اهمیت بالایی برخوردار است. بیانیه گام دوم انقلاب به عنوان مبنای حرکت به سوی تمدن نوین اسلامی، دارای دلالت‌هایی است که بر اساس آن می‌توان به کارآمدسازی دفاعی و امنیتی کشور دست زد. با توجه به یافته‌های تحقیق، می‌توان پیشنهادات و توصیه‌های زیر را برای خصوص ارتقای کارآمدی دفاعی-امنیتی جمهوری اسلامی ایران ارائه نمود.

- توجه ویژه بر اقتصاد مقاومتی به عنوان یک مولفه امنیت‌زا و پیشرفت‌زا
- برنامه‌ریزی مسئولین کشور برای تقویت نقش نسل جوان در عرصه مدیریت کشور بویژه مدیریت امنیتی و دفاعی
- بکارگیری نیروهای معتقد به اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی در مناصب مختلف کشور بویژه مناصب امنیتی و دفاعی
- ثبت تجربیات مدیران و مسئولین در حوزه امنیتی و دفاعی برای بهره‌گیری از آن در سیاست‌گذاری امنیتی و دفاعی کشور
- تبدیل نمودن مدیریت جهادی و اصل "ما میتوانیم" به عنوان عرف ذهنی جامعه و مدیران
- بهره‌گیری از فرصت جایگاه ایران در غرب آسیا و کاهش نفوذ آمریکا در این منطقه جهت گسترش حوزه نفوذ جمهوری اسلامی ایران
- تداوم حمایت از جریان مقاومت
- توجه ویژه به دانش و فناوری به عنوان بستر تولید امنیت و افزایش اقتدار نظام
- توجه به مقوله معنویت و اخلاق در سیاست‌گذاری‌ها کشور
- برنامه‌ریزی ویژه بر حوزه فضای مجازی و سایبری
- تداوم توجه به عدالت و مبارزه با فساد در برنامه‌ها و فعالیت‌های دستگاه‌ها بویژه کاهش احساس بی‌عدالتی و فساد در جامعه
- مقابله هوشمندانه با ترویج سبک زندگی غربی و ترویج سبک زندگی ایرانی - اسلامی از طریق کار تمیز فرهنگی

- افزایش مشارکت و نقش‌آفرینی مردم در عرصه مختلف همراه با تقویت تحلیل سیاسی آنها به عنوان علت موجه و مبقیه انقلاب اسلامی

منابع

منابع فارسی

- افتخاری، اصغر و باباهادی، محمدباقر (۱۳۹۷) "راهبردها و سیاست های ارتقای کارآمدی نظام اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری"، فصلنامه راهبرد، سال بیست و هشتم، شماره ۹۰، ۳۳-۵
- ماندل، رابرت (۱۳۹۶) **چهره متغییر امنیت ملی**، تهران: مطالعات راهبردی
- ۱-بیانه گام دوم انقلاب اسلامی (۱۳۹۷/۱۱/۲۲)
- ۲-عابدی جعفری، حسن و دیگران (پاییز و زمستان ۱۳۹۰)، «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده های کیفی»، اندیشه مدیریت راهبردی، سال ۵، شماره ۲

منابع لاتین

- Braun, v. & Clarke ,v. 2006 Using thematic analysis in psychology. Qualitative Reasech in psychology ,Vol103,No.2,PP.77-101